

**Međunarodni znanstveni skup *Istra u Domovinskom ratu 1991. – 1995.*,
Pula, Filozofski fakultet, 16. prosinca 2016.**

U organizaciji Ogranka Matice hrvatske u Puli i u suradnji sa Sveučilištem Jurja Dobrile u Puli i Županijskim aktivom učitelja i nastavnika povijesti u Istarskoj županiji održan je 16. prosinca 2016. na Filozofskom fakultetu u Puli međunarodni znanstveni skup *Istra u Domovinskom ratu 1991. – 1995.* Skup je bio podijeljen na tri dijela. U prvom su dijelu održana pozvana predavanja, u drugom su održani referati, a u trećem je dijelu prikazan dokumentarni film. Nakon pozdravnih govora organizatora slijedila su pozvana predavanja.

Prvo je predavanje „Problem istraživanja Domovinskog rata ili kako do istine: primjer Istre“ održao Darko Dukovski s Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Rijeci. Najveći problem pri istraživanju povijesti Domovinskoga rata predstavlja arhivska građa, koja je većim dijelom nedostupna, ne samo zbog zakonskih odredbi o potrebnom vremenskom odmaku od njezina nastanka nego i zbog njezine klasificiranosti (stupnja tajnosti), a dijelom i zbog nesređenosti i nepotpunosti. Stoga je težište istraživanja moralo biti pomaknuto na sekundarna vrela, novine, periodiku, objavljena vrela (razne statistike državnih tijela i ustanova) i izjave sudionika. Takva situacija bitno određuje dosege istraživanja i posljedične interpretacije, rekao je Dukovski. Interpretirani rezultati istraživanja mogu biti u najboljem slučaju dijelom povijesnoga modela ili smjernica budućim istraživanjima.

Drugo je pozvano predavanje, „Kronologija stvaranja suvremene hrvatske države 1990. – 1991. (važniji datumi)“, održao Ante Nazor iz Hrvatskoga memorijalno-dokumentacijskoga centra Domovinskog rata. Naveo je kronologiju važnijih događaja u stvaranju suvremene hrvatske države – od Memoranduma SANU 1986. do proglašenja neovisnosti Republike Hrvatske 25. lipnja 1991. i konačnoga prekida državnopravnih veza sa Socijalističkom Federativnom Republikom Jugoslavijom (SFRJ) 8. listopada 1991. To razdoblje obuhvaća dramatične trenutke raspada Jugoslavije, početke višestranačja u Hrvatskoj i put hrvatskoga osamostaljenja, pobunu dijela Srba u Hrvatskoj protiv legalno i demokratski izabrane hrvatske vlasti i početak otvorene srpske agresije na Hrvatsku koju je kao sredstvo srbijanske politike provodila Jugoslavenska narodna armija (JNA). Također je to vrijeme i stvaranja prvih hrvatskih oružanih postrojbi.

Nakon pozvanih predavanja slijedili su referati. Prvi je referat „Mediji i rat: vijesti u službi ratne propagande i specijalnog rata (istarski primjer)“ održao Branko Bošnjak s Visoke škole tržišnih komunikacija Agora i prvi zapovjednik 119. brigade Hrvatske vojske. Bošnjak je prikazao različite mogućnosti uspješnoga i manje uspješnoga utjecaja na javno mnijenje kroz ciljano plasiranje medijskih vijesti. Analizirao je medijske vijesti u Istri i Puli tijekom rujna i listopada 1991. i raščlanio njihove utjecaje na stavove i ponašanje neprijatelja, odnosno Komande 5. Vojnopomorskoga sektora (VPS) Pula, a posebice na žitelje Pule i Istre.

Sličnu je temu u drugom referatu imao i Vedran Dukovski. On je u izlaganju „»Glas Istre« i ratna retorika 1991.“ analizirao euforiju, nacionalni zanos i neizvjesnost koji su vladali u medijima i javnosti do listopada 1991. Mediji su u tim mjesecima odigrali vrlo važnu ulogu s obzirom na to da su i oni, svjesno ili nesvjesno, bili u službi vojnih snaga, zaključio je Vedran Dukovski.

„Istra u beogradskoj štampi 1991. – 1995.“ bila je tema izlaganja Zorana Janjetovića s Instituta za noviju istoriju Srbije. Istražio je pisanje triju glavnih beogradskih dnevnika (*Politika*, *Borba* i *Večernje novosti*) o istarskim temama u razdoblju od svibnja 1991. do kolovoza 1995. Sva su tri lista djelomično pratila zbivanja u Istri u tom razdoblju, iako nikad u tolikoj mjeri kao zbivanja na glavnim bojištima u Hrvatskoj. U *Politici* je izišao 141 napis, u *Borbi* 109, a u *Večernjim novostima* 46. Prateći članke o Istri u tim trima listovima Janjetović je zaključio da je zainteresirani čitatelj mogao biti dobro obaviješten o razvoju političke situacije u Istri, ali puno slabije o gospodarskoj situaciji i društvenim prilikama.

Analizirajući znanstvenu literaturu, časopise i publikacije Gorazd Bajc s Filozofskoga fakulteta u Mariboru je u izlaganju „»Istria, Fiume, Dalmazia: Ritorneremo!« – italijanska zunanja politika in italijanski neofašisti med vojno na Hrvaškem. »Iredentizem 2.0« ali »le provokacije?«“ naveo značajke talijanske vanjske politike od raspada Jugoslavije do osamostaljenja Hrvatske i Slovenije te ih usporedio s djelovanjem talijanskih neofašističkih krugova koji su zahtijevali povratak Istre, Rijeke i Dalmacije Italiji. U medijima su dominirali zahtjevi *ezulskih* organizacija koje su željele reviziju međunarodnih sporazuma, aktualizirali su se problemi talijanske manjine u Hrvatskoj i Sloveniji, ali i problem *fojbi*. Na kraju je prevladao stav službene talijanske

politike da je državna granica Italije sa Slovenijom i Hrvatskom definirana i nepromjenjiva.

Završni je referat „Krizni štabovi i ozračje pregovora s Komandom garnizona Pula 1991.“ održao Darko Dukovski. Pregovori i razgovori civilnih vlasti u Istri s Komandom garnizona Pula, odnosno 5. VPS-a, vodili su se i prije ustrojavanja kriznih štabova, pa i prije rata u Sloveniji, lipnja 1991. To su bili razgovori i pregovori odgovornih ljudi pulske općine s kontraadmiralom Marjanom Pogačnikom, koji je bio zapovjednikom 5. VPS-a od 1988. do lipnja 1991., i kontraadmiralom Vladimirom Barovićem. Pregovori su se nastavili pod imenom Kriznoga štaba od njegova osnivanja početkom rujna 1991. Nakon Barovićeva odlaska iz Pule pregovaralo se s kapetanom bojnoga broda Dušanom Rakićem. Svi su pregovori bili vođeni s osnovnim ciljem da se Pula i Istra sačuvaju od ratnih razaranja.

U trećem i završnom dijelu skupa prikazan je dokumentarni film *Bujština u Domovinskom ratu (1991. – 1995.)*, u kojem je prikazan borbeni put hrvatskih vojnika s područja Bujštine na ličkom ratištu. Autori su zanimljivoga dokumentarnog filma iz 2014. Drago Kraljević, Josip Ružić i Inoćente Ružić.

Igor Jovanović

Okrugli stol *Drugi svjetski rat na slovensko-talijansko-hrvatskom pograničnom području: nasilje i sjećanje*, Kopar, 18. siječnja 2017.

U Knjižnici Znanstveno-istraživačkoga centra u Kopru održan je 18. siječnja 2017. okrugli stol *Drugi svjetski rat na slovensko-talijansko-hrvatskom pograničnom području: nasilje i sjećanje* kao dio projekta Palež u sjećanjima (Vžgano v spominih / Le memorie degli incendi / Burnt in memories). U ispunjenoj knjižnici u raspravi su sudjelovali Borut Klabjan (Znanstveno-raziskovalno središče Koper / European University Institute Florence), moderator, Giorgio Liuzzi (Istituto regionale per la storia del movimento di liberazione nel Friuli Venezia Giulia), Vanni D'Alessio (Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet / Università di Napoli), Igor Jovanović (Istarsko povijesno društvo), Marko Klavora (Goriški muzej) i Gašper Mithans (Znanstveno-raziskovalno središče Koper). Jezik okrugloga stola bio je engleski, ali bili su